

گزارش

گزارش حضور مرکز پژوهشی میراث مکتوب در کنفرانس مقدماتی نسخه‌های خطی اسلامی در حوزه علوم- نشست هیئت مشاوران مؤسسه ماکس پلانک در برلین

برلین، ۱۸-۱۹ سپتامبر ۲۰۰۶

مؤسسه ماکس پلانک در برلین در بخش تاریخ علم برای دسترسی آسان به نسخه‌های خطی علمی طرحی را در دست اقدام دارد که بانک اطلاعاتی نسخه‌های خطی حوزه علوم است. این طرح به صورت آزمایشی با جمع آوری اطلاعات نسخه‌های خطی چند کتابخانه ترکیه آغاز شده است. آقای دکتر جمیل رجب و خانم دکتر سالی رجب پس از سفری که به ایران داشتند با کار بانک اطلاعات نسخه‌های خطی ایران آشنا شدند و ضمن مذاکراتی که با مرکز پژوهشی میراث مکتوب داشتند مقدمات همکاری‌های آینده فراهم شد، در چارچوب این همکاریها برای نشست هیئت مشاوران از مرکز پژوهشی میراث مکتوب دعوت کردند تا در این جلسه شرکت کنند. در این نشست، محورهای ذیل مورد بحث و بررسی قرار گرفت:

- روش‌های فراخوان نیروی انسانی (استفاده از نیروهای داوطلب یا پرداخت حق الزحمه)

- تصویب نحوه مشارکت در طرح
- کار روی شبکه اینترنت و طرح‌های موازی
- روش‌های آغاز مرحله مقدماتی
- تعیین اولویت مشخصه‌های فهرست‌ها جهت ورود بانک اطلاعات

- نحوه دسترسی به بانک اطلاعات (عمومی و آزاد، رمزکاری و سایر روش‌ها)
- آموزش افرادی که ورود اطلاعات را به عهده دارند (به صورت کارگاه آموزشی)

- روش‌های دسترسی به نسخه‌های خطی دانشگاه مک گیل
- حقوق مؤلف و حق تالیف
- نوع قلم و فونتی که در جستجوگر وب استفاده می‌شود

- نوع اطلاعاتی که باید در وب در دسترس قرار گیرد
- روش‌های دسترسی به نسخه‌های خطی و گرفتن کپی از آنها در مجموعه‌های مختلف مناطق
- پیشنهادات مطروحه برای طرح ISMI
- چه نوع اطلاعات اجتماعی را می‌توان از نسخه‌های خطی منحصر به فرد اخذ کرد؟
- وضعیت فعلی فهرست نویسی مجموعه‌های نسخه‌های خطی اسلامی در حوزه علوم در مناطق مختلف.

سخنرانان این بخش اشخاص ذیل بودند:
- رضا انصاری (Razaullah Ansari) (هند)
- دیوید کینگ (David King) مؤسسه تاریخ علوم طبیعی، آلمان، فرانکفورت
- یان یوست ویتکام (Jan Just Witkam)، دانشکده هنر لیدن، هلند، لیدن
- خولیو سامسو (Julio Samso)، دانشگاه بارسلون، اسپانیا، بارسلون

دکتر جمیل رجب و همسر ایشان سالی رجب

برگزیده و با کیفیت مناسب از آن اثر به مشخصات نوشته شده در فهرست با اصل نسخه بخصوص در مورد نسخه‌هایی که به درستی شناخته نشده یا بصورت مبهم فهرست شده.

در حاشیه کنفرانس:

همانطور که در بیشتر گردهمایی‌ها اصولاً حرف‌های اصلی و مهم در زمان‌های غیر رسمی زده می‌شود، در این کنفرانس هم عمده مذاکرات مهم میراث مکتوب و شرکت کنندگان در این زمان‌ها انجام شد. از جمله آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- مذاکره با آقای یان یوست ویتکام در رابطه با موضوع کار مشترک با مؤسسه الفرقان و همکاری در به روزرسانی اطلاعات مجموعه بررسی‌های جهانی نسخه‌های خطی اسلامی و ترجمه آن به فارسی همراه با افزوده‌های این دوازده ساله که ایشان استقبال کردند و گفتند که نهایت سعی خود را برای انجام این کار به صورت مشترک انجام خواهند داد. در ضمن آمادگی خود را برای مبادله تالیفات بین میراث مکتوب و مرکزی که در هلند دارند اعلام کردند.

- مذاکره با آقای آدام گاچک در مورد همکاری میراث مکتوب با دانشگاه مک گیل: ایشان پس از دیدن کتاب ختم‌الغرایب ضمن ارزنده دانستن چاپ آن به صورت عکسی، آمادگی خود را برای چاپ ترجمه درسنامه ایشان برای آموزش فهرست نویسی نسخه‌های خطی اعلام کردند و قرار شد که افزوده‌های خود را به شکل جزوه اولیه جمع آوری کنند و در نهایت با مشارکت میراث مکتوب به چاپ برسد.

- مذاکره مفصل با آقای جمیل رجب، خانم سالی رجب و دریک وینترگن مسئول فنی طرح ISMI برای ادامه همکاری در انجام این طرح و استفاده از تجربیات

- احسان فضل اوغلو، گروه فلسفه دانشگاه استانبول، ترکیه، استانبول

- اکبر ایرانی، مرکز پژوهشی میراث مکتوب، ایران، تهران

- ناصر گلباز، مرکز پژوهشی میراث مکتوب، ایران، تهران

- مصطفی موالیدی، مؤسسه تاریخ علوم عربی، دانشگاه حلب، سوریه، حلب

- الهه خیراندیش، دانشگاه هاروارد، آمریکا، کمبریج

- میریام روزانسکی (Miriam Rozhanskaya)، مؤسسه تاریخ علم و فناوری، روسیه، مسکو

- آدام گاچک (Adam Gacek)، مؤسسه مطالعات اسلامی مک گیل، مونترال، کبک، کانادا

- فرانسیس گرت (Francois Charette)، آلمان

- مرسی کومز (Mercede Comes)، دانشگاه بارسلون، اسپانیا

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

- سونیا برنتیس (Sonja Brentjes)، دانشگاه آفاخان، مؤسسه مطالعات تمدن اسلامی، انگلستان، لندن

گزارش مراسم امضاء قرارداد همکاری مرکز میکروفیلم نور و اداره ادبیات

با تلاش سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران در دو سال گذشته و در پی سفر ماه گذشته جناب آقای دکتر خواجه پیری رئیس مرکز میکرو فیلم نور به حیدرآباد مورخ ۸۵/۵/۳۱ طی مراسمی قرارداد همکاری مرکز میکروفیلم نور و اداره ادبیات اردو شهر حیدرآباد در زمینه مرمت کتب خطی فارسی و اسلامی و فهرست نویسی این اداره توسط آقای دکتر خواجه پیری رئیس مرکز میکرو فیلم نور و زاهد علی خان رئیس اداره ادبیات اردو شهر حیدرآباد و با حضور آقای حسین روش سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در حیدرآباد و سایر مسئولین آن اداره به امضاء رسید.

در ابتدای جلسه امضاء قرارداد آقای دکتر خواجه پیری گزارش مبسوطی از فعالیت های مرکز میکروفیلم نور طی سال های گذشته و استانداردهای مورد نظر این مرکز در مرمت کتب و اسناد تاریخی ارائه نمود. وی گفت این مرکز در طی چند سال گذشته فعالیت های مختلفی در زمینه مرمت و نگهداری میراث فرهنگی مشترک ایران و هند در شهرهای مختلف هند انجام داده و از آن جمله مرمت و فهرست نویسی کتب خطی کتابخانه های مختلف هند می باشد. وی با اشاره به تکنیک استفاده شده در مرمت کتب ها در این مؤسسه اظهار داشت این

بانک اطلاعات نسخه های خطی ایران در طرح بانک اطلاعات نسخه های خطی علمی.

در ادامه سفر به برلین، برنامه بازگشت از فرانسه ترتیب داده شده بود که طی آن دیدارها و گفتگوهای مفیدی صورت گرفت:

جلسه مشترک با خانم ماریا ژوپه و دو نفر از مسئولان کتابخانه مرکز ایران شناسی فرانسه که به تازگی به «مرکز مطالعات ایرانی و هندی فرانسه» تغییر نام داده است، برگزار شد.

مرکز ایران شناسی فرانسه به راستی رنگ و بویی از ایران هم داشت. شاید دلیل وجود دو ایرانی در کتابخانه مرکز به نام خانم ها پوپک رفیعی نژاد و فرزانه عزیزی بود. صحبت ما با خانم ماریا ژوپه در چند محور بود، از جمله مشارکت در ترجمه و چاپ فهرست های نسخه های خطی تهیه شده توسط خانم ژوپه و همکاران در حوزه ماوراءالنهر و همکاری مرکز فرانسوی تاشکند در امور میراث مشترک ایران و ماورالنهر. نهار را مهمان مرکز ایران شناسی بودیم. در سالن نهارخوری به مناسبت روز قرون وسطی تزئینات مخصوص قرون وسطی را گذاشته بودند و آهنگ های قرون وسطایی پخش می شد. رئیس مرکز ایران شناسی، همراه خانم ژوپه و دو نفر کتابدار ایرانی از افراد شرکت کننده در مذاکره بودند. در مورد مبادله کتاب های مرکز پژوهشی میراث مکتوب و نحوه دسترسی و خرید آنها و مشارکت و همکاری در برگزاری سمینارهای مشترک و چاپ آثار ایران شناسی نیز صحبت شد.

چهارشنبه هم مقابل در اصلی کلیسای نتردام با آقای دکتر فرانسویس ریشار و خانم نوران بن عزونه از شاگردان آقای دروش و دانشجوی دکتری هنرهای اسلامی قرار ملاقات داشتیم و در مورد کارهای مشترک و چاپ مقالات آقای ریشار با ایشان به گفتگو نشستیم و ایشان هم اصلاحات فهرست نسخه های خطی کتابخانه ملی پاریس را آورده بودند که قرار شد در متن اصلی که اکنون مرکز پژوهشی میراث مکتوب ترجمه آن را در دست دارد، اعمال شود. خانم بن عزونه هم که اصالتاً تونسی هستند از شاگردان برجسته آقای دروش بوده و از چند سال قبل در رابطه با موضوع پایان نامه شان که ساخت کتاب در دوره تیموری بود با ایشان در ارتباط بودیم آمادگی خود را برای همکاری با میراث مکتوب اعلام کردند.

ناصر گلیاز

تکنیک منحصر به فرد فقط در اختیار این مرکز می‌باشد و در این شیوه به هیچ وجه از مواد شیمیایی استفاده نشده و ترکیبات استفاده شده تماماً از مواد طبیعی می‌باشد و با استفاده از آن می‌توان صفحات مرمت شده را برای صدها سال بدون هیچ آسیبی نگهداری نمود. وی افزود از برتری‌های دیگر این شیوه مرمت نیز سرعت کار می‌باشد. به طوری که روزانه می‌توان تا ۳۰۰ صفحه اسناد تاریخی را مرمت نمود، در حالی که در شیوه‌های قبلی روزانه تنها ۱۰ صفحه مرمت می‌شد. دکتر خواجه پیری سپس نمونه‌هایی از صفحات مرمت شده توسط مرکز نور را جهت آگاهی بیشتر مسئولان اداره ادبیات اردو با نحوه فعالیت این مرکز به حضار ارائه نمود. آقای دکتر خواجه پیری همچنین با اشاره به انجام پروژه مرمت کتب تاریخی کتابخانه آستان قدس رضوی توسط مرکز نور، از آقای زاهد علی خان دعوت نمود تا به همراه ۳ نفر از افراد فعال در این زمینه ضمن عزیمت به جمهوری اسلامی ایران از فعالیت‌های صورت گرفته در زمینه مرمت و احیاء کتب و اسناد تاریخی در جمهوری اسلامی ایران بازدید نمایند.

آقای زاهد علی خان رئیس اداره ادبیات اردو نیز در این مراسم ضمن تشکر از فعالیت‌های صورت گرفته توسط جمهوری اسلامی ایران در جهت صیانت از آثار گرانبهای تاریخی در هندوستان اظهار امیدواری نمود که این همکاری‌ها در آینده ادامه یافته و میراث مشترک اسلامی، ایرانی و هندی با سلامت کامل به دست آیندگان برسد. وی همچنین از فعالیت‌های سرکنسولگری جمهوری

اسلامی ایران در زمینه ایجاد ارتباط بیشتر میان مراکز فرهنگی تشکر و قدردانی نمود.

بر اساس این قرارداد در مرحله اول تعداد ۵ هزار صفحه از مخطوطات کتابخانه اداره ادبیات اردو طی ۴ ماه توسط مرکز میکروفیلم مرمت خواهد گردید. همچنین اداره ادبیات اردو کلیه سی‌دی‌های میکرو فیلم‌های تهیه شده از کتاب‌های خطی خود را جهت فهرست نویسی در اختیار مرکز نور قرار داد و بنا شد پس از فهرست نویسی از کتب، این فهرست در تیراژ هزار نسخه چاپ گردد و تعداد ۲۰۰ دوره از آن در اختیار اداره ادبیات اردو قرار گیرد. از دیگر تعهدات مرکز نور آموزش ۳ نفر از کارکنان اداره ادبیات اردو می‌باشد که در مراحل بعد کار مرمت توسط آنها صورت گیرد. لازم به ذکر است که کلیه هزینه‌های مرمت و فهرست برداری و چاپ فهرست‌ها بر عهده طرف ایرانی می‌باشد و اداره ادبیات اردو موظف به تهیه مکان اقامت و محلی برای انجام مرمت گردیده است.

کتابخانه اداره ادبیات اردو جمعاً دارای تعداد ۳۸۱۱ کتاب خطی تاریخی می‌باشد که از این تعداد ۱۱۹۹ کتاب به زبان اردو، ۳۳۰ کتاب به زبان اردوی دکنی، ۱۶۱۳ کتاب به زبان فارسی و ۲۶۹ کتاب به زبان عربی می‌باشد. همچنین تعداد بسیار زیادی از اشیاء عتیقه، تصاویر نقاشی شده از پادشاهان، نقشه، اسناد تاریخی و آثار هنری خطاطان دوران پادشاهان ایرانی به زبان‌های فارسی، عربی و اردو در این اداره نگهداری می‌شود.

